

Celoslovenské kolo Dejepisnej olympiády pre SŠ

17. ročník, školský rok 2024/2025

Písomný test pre kategórie A a B

**Odpovede zapisujte do Odpoved'ového hárku. Odpovede zapísané mimo
Odpoved'ového hárku budú považované za neplatné.**

1. K časovému údaju napíšte historickú udalosť alebo proces z nižšie uvedenej ponuky. (Dve možnosti sú navyše.)

vznik mestských štátov a stredísk mykénskej civilizácie; zánik peloponézskeho spolku;
príchod Dórov do Grécka; trójska vojna; vznik najstarších civilizácií v egejskej oblasti;
smrť Tukydidu; Achájski zničili civilizáciu na Kréte; veľká grécka kolonizácia

- a) 3./2. tisícročie pr. Kr. -
- b) 17. storočie pr. Kr. -
- c) asi 1450 pr. Kr. -
- d) 1194 – 1184 pr. Kr. -
- e) 12./11. storočie pr. Kr. -
- f) okolo 800 – 550 pr. Kr. -

2. Miesta rozhodujúcich bitiek sa oddávna starostlivo vyberali, pretože terén a prírodné prekážky majú veľký vplyv na taktiku, mobilitu a úspech armád. Geografické faktory ako hory, rieky, priesmyky, lesy či púšte môžu rozhodovať o víťazstve alebo porážke. Správny výber terénu teda mohol zmeniť priebeh vojny, a to najmä v prípade, keď obrancovia využívali miestne podmienky na spomalenie alebo zničenie protivníka. **Do mapy zaznačte nižšie uvedené bojové operácie, ktoré boli výrazne ovplyvnené prírodnými prekážkami vo vyznačených lokalitách. (Stačí uviesť zástupné písmená; Jedna lokalita je navyše.)**

A) Víťazná vojenská invázia Xerxesa I.

B) Vojenské výsadežné operácie počas 2. svetovej vojny v Doverskej (Calaiskej) úžine

- C) Duklianska operácia
- D) Prekročenie Rubikonu Júliusom Caesarom
- E) Hanibalovo ťaženie na Rím
- F) Bitka pri Mazurských jazerách počas 1. svetovej vojny

3. Prečítajte si úryvok z prameňa od Senecu a odpovedzte na otázky pod ním.

„... Predurčeným osudom bojovníkov je smrť... Boje v aréne trvajú tak dlho, kým v nej nezostane pusto. Nejednen (z bojovníkov) sa dopustí zločinu... Zabil človeka! A čo z toho? Tamten, keďže zabil, zaslúžil by si to odtrpieť; a ty nešťastný, čím si si zaslúžil, že sa na to pozeráš?“

- A) Ako sa nazývajú bojovníci, o ktorých píše Seneca?
- B) Kto viedol veľké povstanie týchto bojovníkov proti Rímu, ktoré sa uskutočnilo v roku 73 pred Kr.?
- C) Do ktorého mesta viedla z Ríma cesta Via Appia, pozdĺž ktorej bolo ukrižovaných 6 000 otrokov?
- D) Ako sa nazýva najväčší štadión v Ríme, ktorý mal kapacitu až 250 000 ľudí?

4. Za písmenami A) – F) doplňte chýbajúce informácie tak, aby bol text pravdivý.

V roku 60 pred Kr. uzatvorili traja vplyvní politici tajnú dohodu, podľa ktorej si rozdelili moc v Ríme. Vznikol tak prvý **A)** _____, ktorého členmi boli Pompeius, **B)** _____ a Caesar. Postupne však vznikli medzi nimi spory, ktoré vyústili do

otvoreného boja. Po víťazstve nad Pompeiom začal Caesar vládnuť v Ríme ako neobmedzený vládca – C) _____. Uskutočnil niekoľko významných D) _____, ktorých cieľom bolo zlepšiť hospodárske pomery v krajine. Caesarova neobmedzená moc však dráždila viacerých senátorov, prívržencov iného štátneho zriadenia – E) _____, preto ho v marci F) _____ pred Kr. zavraždili. Jedným z vodcov sprisahania bol aj jeho priateľ Brutus.

5. Analyzujte mapu Veľkej Moravy a odpovedzte na otázky a úlohy pod ňou.

- Ktoré dnešné štáty zahŕňalo územie Veľkej Moravy v čase jej najväčšieho rozmachu?
- Uvedte tri územia, ktoré Veľká Morava ovládala len dočasne.
- Za vlády ktorého kniežaťa dosiahla Veľkomoravská ríša najväčšiu rozlohu?
- Uvedte tri hradiská na území dnešného Slovenska, ktoré sa nachádzali na Veľkej Morave.

6. V stredoveku sa zakladali mníšske rády (rehole). Najstarší a dodnes existujúci katolícky mníšsky rád bol založený začiatkom 6. stor. Benediktom z Nursie. **O ktorý rád ide?**

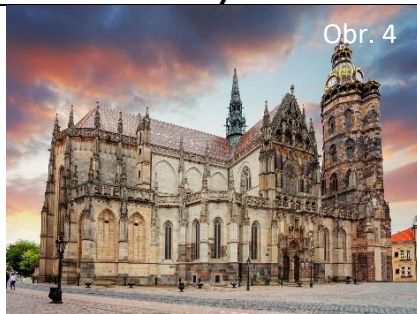
- a) cisterciáni b) františkáni c) benediktíni d) templári

7. K obrázkom doplňte príslušný architektonický štýl a obdobie/prelomové obdobie (storočie/prelom storočí), v ktorom vznikol.

A)

B)

C)

8. K obrázkom doplňte priezvisko a meno priekopníka nových myšlienok a vedy a krajinu pôvodu.

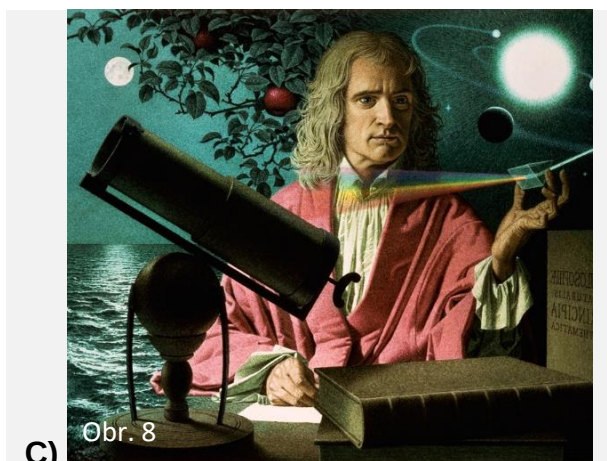
A)

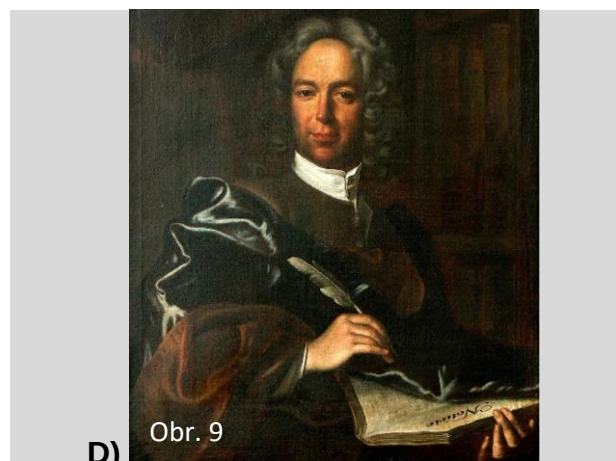
B)

C)

D)

9. Analyzujte karikatúru a odpovedzte na otázky a úlohy pod ňou.

- A) Ku ktorej udalosti sa karikatúra viaže?
- B) Napíšte presný dátum, kedy sa daná udalosť odohrala.
- C) Ktorá osobnosť a zároveň tretí prezident daného štátu vypracoval znenie dokumentu, ktorý sa s udalosťou viaže? (Uvedte meno i priezvisko.)
- D) Vysvetlite pojem *konfederácia*.

10. Za písmenami A) a B) doplňte chýbajúce informácie tak, aby bol text pravdivý. Za písmenom C) označte z možností a) a b) tvrdenie, ktoré vhodne dopĺňa text.

Banícke povstanie v Uhorsku v rokoch 1525 - 1526 bolo najväčšie sociálno-politické hnutie baníkov na území Horného Uhorska. Nepokoje začali už v roku 1523, keď ťažiar začali baníkov vyplácať znehodnotenými medenými mincami namiesto dukátov, ktoré baníkom vyplácal vtedy najväčší mediarsky podnik v strednej Európe Thurzovsko-Fuggerovská spoločnosť so sídlom v Banskej Bystrici. V mene panovníka A) _____ došlo ku konfiškácii majetku tejto spoločnosti. Na jeseň 1525 baníci troch hlavných stredoslovenských slobodných kráľovských banských miest – B) _____ založili Banícky zväz, ktorý organizoval povstanie vo viacerých fázach. C) _____.

Určte, ktoré tvrdenie je správne a vhodne dopĺňa text za písmenom C):

- a) Baníci si vybojovali vyššie mzdy, právo na schôdze, podporu v chorobe.
- b) Prenasledovanie povstalcov a popravy prebiehali niekoľko rokov.

11. Kontakt s Turkami ovplyvnil viaceré oblasti života obyvateľov v Hornom Uhorsku. Označte dve pravdivé informácie. Vďaka Turkom sa u nás:

- a) udomácnilo pitie kávy, pestovanie tabaku a fajčenie;
- b) pestovanie marhúľ, kukurice (turecké žito), tulipánov, orgovánu;
- c) stavali mešity;
- d) bol zavedený gregoriánsky kalendár

12. Na časovej osi usporiadajte nižšie uvedené udalosti 19. storočia. Začnite najstaršou. (Stačí uviesť zástupné písmená.)

A) Prusko-rakúska vojna	B) Národnostný zákon v Uhorsku
C) Zjednotenie Nemecka	D) Zjednotenie Talianska
E) Apponyiho školské zákony	F) Jar národov

13. Viedenský kongres reštauroval v Európe politický systém spred Francúzskej revolúcie. Oficiálne sa pripomínalo iba násilie revolúcie, ale túžba ľudí po slobode a rovnosti zakotvená v jej zákonoch bola silnejšia ako spomienky na revolučný chaos. V dôsledku neuspokojených túžob vypukli v Európe v roku 1848 ďalšie revolúcie. Prečítajte si ukážku viažucu sa k revolúciám roku 1848 a vyhl'adajte a podčiarknite v texte sedem faktických chýb.

Vo Francúzsku sa nespokojnosť prejavovala v podobe tzv. bankovej kampane. Vo februári 1848 však vláda jedno zo stretnutí zakázala, čo rozpútalo revolúciu. Kráľ Ľudovít Karol abdikoval a Francúzsko vyhlásilo tzv. druhú republiku. Politickú moc mali v rukách rojalisti a umiernení socialisti. Keďže sa vláde nepodarilo naplniť očakávania revolucionárov, v júni 1848 vypuklo v Paríži povstanie, na čelo ktorého sa postavili študenti. Na konci roku sa prezidentom Francúzska stal syn Napoleona Bonaparteho Ľudovít, ktorý vládol ako Napoleon III. Revolúcia prebehla tiež v nemeckých krajinách, kde išlo predovšetkým o zjednotenie národa do jedného štátu. V Mníchove zasadal celonemecký parlament, ktorý sa vyslovil za prijatie veľkonemeckej koncepcie zjednotenia.

14. Za písmenami A) a F) doplňte chýbajúce informácie tak, aby bol text pravdivý.

V rokoch 1871 – 1914 sa z Uhorska vysťahovalo asi 650 000 obyvateľov, ktorých väčšinu tvorili Slováci a **A)** _____. Navrátilci, zvaní **B)** _____, len čo zarobili nejaké peniaze, vrátili sa domov, prikúpili kúsok poľa alebo vyplatili dlhy a opäť odišli do USA. Najviac slovenských vysťahovalcov pochádzalo z východného Slovenska, Oravy a **C)** _____. A hoci väčšina z nich pochádzala z **D)** _____ prostredia, v USA pracovali ako priemyselní robotníci v oceliarniach a baniach alebo ako lesní robotníci. Odlúčenosť od rodín a domova a priaznivejšie podmienky spôsobili, že sa Slováci v Amerike začali združovať do svojpomocných a neskôr i **E)** _____ spolkov. V roku 1907 vznikla v Clevelande Slovenská liga pod vedením Štefana Furdeka a Ignáca Gessaya.

15. Pomocou indícií identifikujte osobu Y a napíšte jej meno.

- a) Osoba X bola macedónskym vojvodom, ktorý si podmanil Perzskú ríšu a je považovaný za jedného z najväčších dobyvateľov v dejinách. Osoba Y bola jeho otcom a zároveň panovníkom, ktorý položil základy silnej macedónskej armády. **Kto je osoba Y?**
- b) Osoba X bola rakúskym cisárom, ktorý vládol počas napoleonských vojen a bol posledným panovníkom Svätej rímskej ríše. Osoba Y bola jeho hlavným diplomatom a architektom viedenského kongresu, ktorý formoval európsku politiku po Napoleonovej porážke. **Kto je osoba Y?**
- c) Osoba X bola československým politikom, ktorému sa v 50. rokoch 20. storočia podarilo na istý čas ujať dvoch najvyšších funkcií v štáte. Osoba Y bola jeho predchodcom v jednej z funkcií, v ktorej nahradila Klementa Gottwalda. **Kto je osoba Y?**

16. Stručne vysvetlite pojmy nižšie.

- A)** abolicionizmus **B)** plebiscit **C)** puč **D)** risorgimento

17. Odpovedzte na otázky uvedené pod textom.

Druhú polovicu 20. storočia necharakterizuje len studená vojna, ale aj rozpad koloniálnej sústavy – dekolonizácia. Kolonizované krajiny si uplatňovali právo na sebaurčenie a postupne získavali nezávislosť. Všeobecne sa rozrastali pochybnosti o zmysle kolonializmu. Roku 1945 bola vyhlásená nezávislosť Vietnamu. Francúzi

však reagovali pokusom získať svoju kolóniu späť. Vyslali vojská proti národne orientovaným silám, no roku 1954 utrpeli porážku. Vietnam sa rozdelil na dva samostatné štáty Severný Vietnam a Južný Vietnam s odlišným politickým režimom, čo vyústilo do ozbrojeného konfliktu známeho aj pod názvom „Americká vojna“. Do „Americkéj vojny“ bolo zapojených vyše milión amerických vojakov. Po viac ako desaťročí od skončenia vojny bol vo Washingtone postavený pamätník, na ktorom sú zapísané mená všetkých padlých a nezvestných amerických vojakov.

- A) Na podporu ktorej časti Vietnamu vstúpili USA do vojny?**
- B) V rozpätí ktorých rokov sa odohrávala Vietnamská vojna (Vietnamci ju nazývajú aj „Americká vojna“)?**
- C) Kto v tomto konflikte vyhral?**

18. Do nižšie uvedeného textu doplňte za písmenami A) – D) chýbajúce pojmy, resp. písmená, ktoré označovali názvy „akcií“, tak, aby bol text pravdivý.

Po tom, čo bolo v roku 1950 zriadené samostatné ministerstvo národnej bezpečnosti, sa prejavila ešte silnejšia vlna perzekúcií namierených voči tým, ktorí sa stali pre režim nepohodlnými. Obyvatelia z väčších miest boli v rámci akcie **A)** _____ vysťahovaní na vidiek. Pomerne tvrdo represívne však zasiahol režim aj voči cirkvi. V rámci akcie **B)** _____ prepadli príslušníci bezpečnosti a Ľudových milícií mužské kláštory a rehoľníkov sústredili do niekoľkých táborov. Podobne, v rámci akcie **C)** _____, takto koncentrovali a neskôr vyviezli rehoľné sestry. V apríli 1950 sa uskutočnila akcia **D)** _____, pod vplyvom ktorej sa musela zlúčiť gréckokatolícka cirkev s pravoslávou. Kňazi a veriaci, ktorí sa odmietli podriaďovať, skončili vo väzení alebo boli vysídlení najmä do sudetských oblastí.

19. Z možností nižšie vyberte a označte štyri správne tvrdenia.

- a) Dobytie Konštantínopolu osmanskými vojskami v roku 1415 prinútilo Európanov hľadať nové obchodné cesty do Ázie.
- b) Plavby po moriach podnietili súperenie medzi Španielmi a Portugalcami. Podpisom zmluvy v Tordesillas si rozdelili koloniálne sféry vplyvu, ktorých hranica viedla Tichým oceánom.
- c) Náleziská striebra v Peru a Mexiku vyvolali v Európe tzv. cenovú revolúciu.

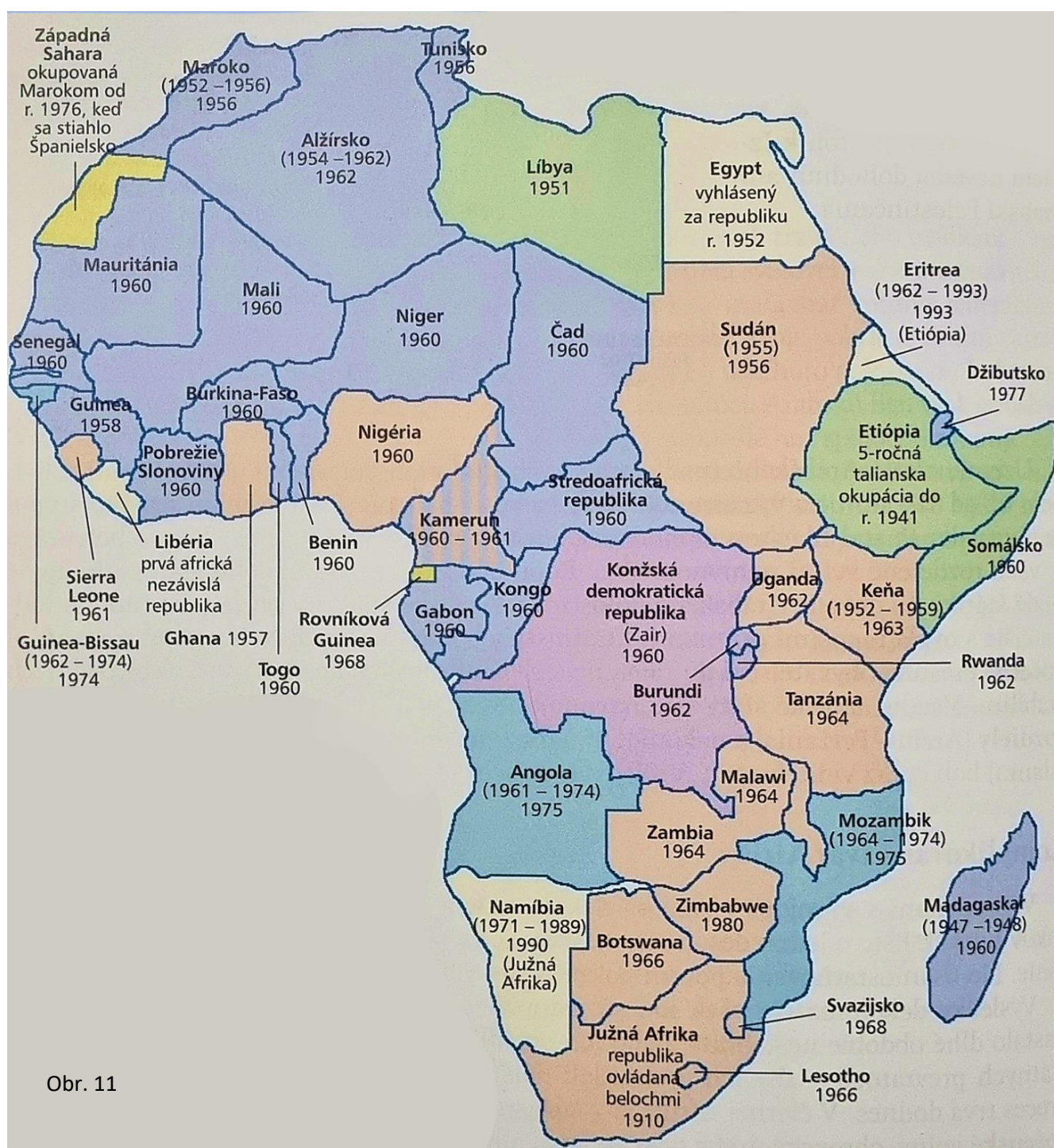
d) Medzi Európou, Afrikou a Amerikou vznikol tzv. trojuholníkový obchod, z ktorého profitovali všetky zúčastnené strany. Z Európy do Afriky sa dovážali najmä látky, zbrane a alkohol, z Afriky do Ameriky otroci a z Ameriky do Európy drahé kovy, káva či tabak.

e) Na mape nižšie je žltou označená pôvodná britská kolónia.

f) Na mape nižšie sú modrou označené pôvodné francúzske kolónie.

g) Na mape nižšie je ružovou označená pôvodná portugalská kolónia.

h) Na mape nižšie sú zelenou označené pôvodné talianske kolónie.

Obr. 11

20. Za písmenami A) a B) doplňte chýbajúce informácie tak, aby bol text pravdivý.

V Československu, v čase centralistického riadenia štátu, bol pripravovaný zákon o československej federácii. Najväčší podiel na jeho príprave mal slovenský politik, neskorší prezident republiky **A)** _____. Ústavný zákon o československej federácii bol prijatý roku **B)** _____. V Článku I. bolo uvedené: „*Československá socialistická republika je federatívny štát dvoch rovnoprávných bratských národov Čechov a Slovákov*“. Kľúčové myšlienky zákona sa však v praxi dôsledne nenapĺňali.

Pozn.: Zdroje obrázkov sú uvedené v riešiteľskom hárku.

Autori: PhDr. Anna Bocková, PhD., Mgr. Ivana Dendys, PhD.,
Mgr. Michal Chvojka, PhD.

Recenzentka: PhDr. Ľubica Kázmerová, CSc.

© Slovenská komisia Dejepisnej olympiády

Vydal: NIVAM - Národný inštitút vzdelávania a mládeže, Bratislava 2025